

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 952

מסכת סנהדרין ל"ה - מ"א ♦ נגעים י"ג, ב' - י"ג, ו'

בס"ד, כ"ח אב תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ יין נסך והטיית משפט אביון, מה הקשר?
- ♦ הצלת רוצח מעונש מוות
- ♦ הנער הרוצח שנידון למיתה בעוון גניבה

♦ כולם קדושה לך ישלשו

- ♦ מתי יבוא המשיח?
- ♦ מדוע ארכה בריאת אדם הראשון 12 שעות?
- ♦ לדבר על עצמך בלשון נסתר

דבר העורך

החייל העיף

היהודי לומד מוסר השכל מכל מעשה או מאורע שהוא שותף להם, או שומע עליהם, קל וחומר, כאשר המעשה אירע עם גדול הדור, שח הגה"צ ר' שמואל צבי קובלסקי זצ"ל מספר שנים לפני פטירתו. היה זה בשעת אמירת שיחת חיזוק בעניין לימוד התורה, ובתוך הדברים סיפר הרב קובלסקי זצ"ל כי בהיותו בחור צעיר לימים הוא נתקל במחזה מדהים בביתו של אחד מגדולי הדור.

אותו אדם גדול ישב על מרפסת ביתו כשגמרא לפניו, והוא רמז לאחד הנוכחים שיגיש לפניו כוס מים כדי להרוות את צמאונו. והנה, הצדיק טל לידיו את הכוס, שתה ממנה והשעין את ראשו לאחור כדי לנוח קמעא. אני הבחנתי כי משהוא מוזר התרחש מול עיני אך לא ידעתי מהו. לאחר מספר שניות, התעוררה בי המחשבה כי הצדיק שתה את הכוס בלא לברך ברכת שהכל נהיה בדברו!

קפאתי על מקומי, סיפר הרב קובלסקי זצ"ל. היתכן? גדול הדור אינו זוכר לברך ברכת שהכל נהיה בדברו. הרי זוהי הברכה הראשונה שילדים קטנים לומדים לשון אותה.

דקות ארוכות עמדתי מן הצד והתבוננתי. לאחר מכן שאלתי את האנשים הנוספים שהיו בבית הצדיק, האם לפני כן הוא שתה מים, או אכל דבר מה שברכתו שהכל נהיה בדברו, אך הם ענו בשלילה. הם סיפרו כי הוא שקוע בגמרתו זה שעות מספר וכל מאכל או משקה לא בא לפני מאז החל ללמוד. **חלפו** עברו להם מספר שנים, וביום מן הימים זכיתי להתלוות אליו לטיול רגלי שאותו הוא ערך במצוות הרופאים.

שתיקה ארוכה שררה בינינו. הילכנו באיטיות ליד עצי פרי נושאי ריח עסיסי שהשיב את רוחו של הצדיק. ❄

דף לו/ב הכל כשרין לדון דיני ממונות הכל לאתווי מאי אמר רב יהודה לאתווי ממזר

יין נסך והטיית משפט אביון, מה הקשר?

במשנה הראשונה בפרקנו, נאמר, כי "הכל כשרים לדון דיני ממונות". רב יהודה בסוגייתנו מבאר, שהמשנה באומרה "הכל" כללה גם את הממזר, שאף על פי שהוא פסול לשמש כדיין בדיני נפשות, כשר הוא לדון דיני ממונות. גם לשון המשנה בתלמוד הירושלמי (סנהדרין פ"ס הל' ז') היא כלשון משנתנו "הכל כשרין לדון דיני ממונות" ומפרש שם רבי יהודה, "אפילו ממזרין". אלא, שהירושלמי מוסיף, כי "רבי יהודה אומר אין מדקדקין ביין נסך" ... וממשיך הירושלמי ואומר: **"כתיב לא תטה משפט אבינך בריבו..."** כיצד השתרבב הדין "אין מדקדקין ביין נסך" להלכות העוסקות בדיינים? ובכלל, האם אומנם "אין מדקדקין ביין נסך"? הלא ידועה לכל הזהירות המופלגת שיש לנהוג ביין - חותמות, הרחקה מנכרים ועוד. לזאת יקרא "אין מדקדקין"? [4]

את התמיהה, כיצד אמרו "אין מדקדקין ביין נסך" יש המפרשים, כי כוונת רבי יהודה היא, שפעמים יש להקל בדין יין נסך, כמבואר בסמ"ג (לאוין קמ"ח), שנגר נכרי רשאי לתקן חבית יין סדוקה של יהודי, משום שאין דרכם של הגויים לנסך באופן זה ("מראה הפנים" שם). יש שהצביעו על קולות אחרות שנאמרו ביין נסך שאליהן כיוון רבי יהודה בדבריו אלו (עיי' שו"ת מהרש"ל סי' ע"ו). ברם, עדיין יש להבין מדוע הצמיד הירושלמי הלכה זו להלכות דיינים.

חלק ממפרשי הירושלמי כותבים כי הירושלמי הצמיד הלכות אלו זו לזו, מאחר שבשתיהן מקל רבי יהודה, היינו, בדיני ממונות הוא מקל שממזר רשאי לדון, ובדיני יין נסך הוא מקל, כאמור ("פני משה", "מראה הפנים". ע"ע בשו"ת הרא"ש כלל י"ט, ובתשובות "צמח צדק" כלל קט"ז). להלן נציין שני פתרונות מעניינים לתמיהה עצומה זו.

הגאון רבי חנוך ארנטרוי זצ"ל, אב"ד מינכן, מבאר בספרו ("עיניים בדברי חז"ל ובלשונו"), שהפסוק "לא תטה משפט אבינך" העוסק בהלכות דיינים, משמש לרב יהודה **כתזכורת** להלכות יין נסך. שכן, חבית מסוג מסויים מכונה "אובין" (עיי' תוספתא במסכת כלים ב"ק (צוקרמאנדל) פ"ב הל' ב'), ואומר רבי יהודה, שאין לאסור חבית יין, הנקראת "אובין" שתוקנה על ידי נגר נכרי, ודבר זה רמוז בפסוק "לא תטה", לחומרה, את "משפט אבינך" - את דינה של חבית זו...

פתרון מבריק מזה אנו מוצאים בספרו של הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל ("מחקרים בדרכי התלמוד וחידותיו" סי' ז'). לדבריו, רבי יהודה המובא בירושלמי, הוא אותו "רבי יהודה היה נותן

זעילוי נשמת

הר"ד **אהרן משה גולדשלגר** ז"ל

ב"ר ברש ז"ל

נלב"ע כ"ח באב תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **שרה אדלר** ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע א' באלול תשנ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר שמואל אדלר הי"ו משפ' שיחיו - גבעתיים

זעילוי נשמת

ר' **אריה יהודה ליב יפה** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע ב' באלול תשכ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו דוד ושלמה יפה שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע ג' באלול תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

בהם סימנים", המוזכר בהגדה של פסח, שנתן סימנים לזכירת עשר מכות מצרים - דצ"ך, עד"ש בא"ח.

אמור מעתה, רבי יהודה כלל לא התכוון לדיני יין נסך, אלא בא לתת סימנים להלכות דיינים! היינו, לקולות הנוהגות בבתי דין הדנים בדיני ממונות לעומת בתי דין הדנים בדיני נפשות. שהנה, המילים **יין נסך** ראשי תיבות: יום - דיני נפשות גומרים ביום בלבד. יום - בדיני נפשות אין פוסקים את הדין באותו יום שבו החלו לדון, אלא אם כן רוצים לזכות את הנאשם. נכרי - מי שהיה נכרי פסול לشمש כדיין בדיני נפשות אף אם התגייר. נזדקן הדין (עיי' מב/א). סריס - פסול לشمש כדיין בדיני נפשות. כ' שנה - פחות מבן כ' שנה שלא הביא ב' שערות אינו דן בדיני נפשות. בכל ההלכות הללו, אין מדקדקין בדיני ממונות, כי אם בדיני נפשות... [עיי' בירושלמי סנהדרין פ"ד הל' ז' ו"א הבדלים בין דיני ממונות לדיני נפשות].

דף לז/ב דין ארבע מיתות לא בטלו

הצלת רוצח מעונש מוות

גמרתנו אומרת, כי אמנם בעוונותינו הרבים אין סנהדרין בימינו, אך ארבע מיתות בית דין לא בטלו מן העולם, ואדם שעבר במזיד על מצווה מן התורה שעונשה מיתה, הקב"ה ממיתו. היו שסברו (עיי' "מסגרת הזהב" על קיצור שולחן ערוך סי' כ"ו, וב"מטה אפרים" דיני קדיש בהגהות לדין ה'), כי על פי המובא בסוגייתנו, לבנו של אדם שנהרג, זכות קדימה באמירת "קדיש" על פני בנו של אדם שנפטר באופן טבעי, משום שהנהרג, כנראה היה זקוק לכפרה, ולכן בנו קודם באמירת "קדיש" כדי לכפר עליו. אולם כל הפוסקים דוחים אפשרות זו על הסף, כפי שה"חתם סופר" (שו"ת י"ד סי' של"ג) דחה את טענתם של אנשי החברה קדישא שביקשו לקבור בנפרד את הנהרגים, משום שלטענתם הם נחשבים כהרוגי בית דין. ה"חתם סופר" הבהיר להם, כי אכן, כל מי שעבר עבירה סופו להיהרג בידי שמים, אך חלילה לומר שכל מי שנהרג, הרי זה משום שעבר עבירה והוא נחשב כהרוג בית דין (וכ"כ הפרישה י"ד סי' שמ"ה, וב"שדי חמד" מערכת אבלות סי' קס"ט).

פינוי עובר עבירות מקברו: מעשה היה ביהודי, שנשא נכרית ועבר על כל העבירות שבתורה. ביום בהיר נהרג אותו יהודי בתאונת מטוס בדרום אפריקה, ונקבר שם בבית קברות של נכרים. בני משפחתו פנו אל הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל, כדי לשמוע את חוות דעתו אודות אפשרות פינוי לקבר ישראל. בעל ה"מנחת יצחק" (שו"ת ח"ו סי' קל"ז) ציין, כי אין כל איסור על קרוביו לפנותו מקברו, וכדברי ה"חתם סופר" הנ"ל, שאין הוא נחשב כהרוג בית דין. אלא, שגם אין חובה על בני המשפחה לפעול למען כבודו, שהרי פינוי מת מקברו למקום מכובד יותר, הוא לכבודו, ואדם זה "כיון שהוא עצמו לא חס ולא חשש לכבודו בחייו גם אחרים אין אחראים לחוש לכבודו אחר מותו!"

הנער הרוצח שנידון למיתה בעוון גניבה: בעל ה"חוות יאיר" (סי' קמ"ו) נאלץ לדון בסוגייה זו מזווית שונה. לפני כשלוש מאות שנה הפכה מריבה בין נערים לתגרה אלימה, ואחד הנערים, שלא שלט בכעסו, שלף סכין ורצח את רעהו נפש. תקופה קצרה לאחר מכן הפך הרוצח ראש לכנופיית גנבים, וכאשר הוא נלכד על ידי השלטונות הרוסיים, נחרץ דינו למיתה בעוון גניבה. בעל ה"חוות יאיר" התבקש לחוות את דעתו אם יש להפעיל שתדלנים שימלטו "תכשיט" זה מעונשו. לבסוף, נתלה הגנב והומת, אך ה"חוות יאיר" התייחס לנידון, תוך שהוא מצייין, כי דבריו אינם מכוונים להלכה.

בתשובתו הארוכה הוא מתייחס לנאמר בסוגייתנו שהקב"ה מסבב מיתה לעבריינים במזיד, ולפיכך כתב, כי כאשר רוצח מועד שרוי בסכנת חיים, אין על איש מישראל להשתדל עבורו. אולם, נער זה שרצח את חברו מתוך מריבה וכעס, עדיין בכלל "ישראל" הוא. ואמנם, לו היה נחרץ דינו למיתה בגין מעשה הרצח, ניתן היה להסתפק אם יש לחלצו ממיצרו, שכן, באופן זה נראה יותר שהוא נענש משמים על רציחתו. אך, במקרה דנן, שהנער נשפט למיתה בעוון גניבה, יש להצילו, ואין לנו לקבוע שעונש זה נחשב לו כמיתת בית דין.

דף לז/ב מכנף הארץ ולא מפי הארץ

כולם קדושה לך ישלשו

אינו דומה נוסח תפילה של בני עדה זו לנוסח התפילה של בני עדה אחרת. רבים מאד הם השינויים בנוסחאות התפילה, ולהלן נתייחס לאחד מהם, הבא לידי ביטוי ב"קדושה" הנאמרת בחזרת הש"ץ.

בגמרתנו מובא, כי שירת הארץ לבוראה אינה נשמעת מפי הארץ אלא מכנף הארץ, שנאמר (ישעיהו כד/טז) "מכנף הארץ זְמַרְתָּ שמענו". בהקשר לכך בעלי התוספות (ד"ה "מכנף הארץ") מצטטים מהכתוב בתשובות הגאונים, שבני ארץ ישראל אינם אומרים "קדושה" אלא בשבת בלבד, שנאמר (ישעיהו ו/ב) "שרפים עֲמַדִּים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד". כל כנף אומרת שירה לפני הקב"ה באחד מימי השבוע. אולם, בהגיע היום השביעי אומרים השרפים לפני הקב"ה כי אין להם כנף נוספת לומר בה שירה והוא משיב להם, כי עדיין יש לו כנף אחת שנאמר "מכנף הארץ", היינו,

לפתע, עצר הצדיק מהילוכו, כשהוא פונה אלי ואומר: שמואל צבי! האם אתה זוכר שלפני מספר שנים עמדת והתבוננת בי כיצד אני שותה כוס מים בלא לברך ברכת שהכל? זכור איך עמדת לידי כשכולך השתאות ופליאה? ובכן, אגלה לך דבר מה. באותו יום שקעתי בסוגיה עמוקה וסבוכה. השקעתי בה את כל מעייני. כאשר ביקשתי את כוס המים, הייתי במצב של אפיסת כוחות מחולטת. העיני וההתעמקות בדברי הגמרא, החלישו את כחי במידה כזו שחשתי כי אם אתאמץ להוציא מפי את מילות הברכה, אסכן את נפשו משום כך לא ברכתי על כוס המים. עד כדי כך השקיע עצמו אותו גדול בלימוד התורה. כל חושי וכווחותיו מוצו עד תום.

בקשר לכך, מעניין להביא מדברי ראש ישיבה נכבד שסיפר את הדברים הבאים:

היה זה לפני שנים רבות, סיפר ראש הישיבה. בנסיבות מסוימות נאלצתי לשהות זמן מה בארצות הברית. הימים, ימי מלחמת ויאטנאם שתבעה מהצבא האמריקני קרבנות ופצועים רבים. באחד הימים, נסרתי לבית הבראה והחלמה לפצועי המלחמה, כדי לבקר בחור יהודי שנפצע באחד הקרבות, שקרובי בארץ ביקשו שאבקרו. דברתי עם החור ותוך כדי שיחתנו יצאנו אל מרפסת חדרו כדי לשאוף אוויר צח. **כאשר** באתי על המרפסת והבטתי מטה, צדה עיני מראה מוזר, מתוך בליל הרופאים, האחיות והפצועים, הסתובב אדם לבוש בבגדי חולה. בתחילה חשבתי לאחד הפצועים הקלים שכבר מאושפז מספר ימים, שיצא אל מחוץ לכותלי בית החולים כדי להתאוורר קמעה. אך לאחר התבוננות קלה הבחנתי כי האיש אינו מדדה בעזרת קביים, גם תחבושת אינה עוטפת את ראשו, ידו אינה מגובסת, עמוד אינפוזיה אינו נגרו אחרי, ובכל זאת הרי הוא מהלך בבגדי חולה.

בעזתי אצל בית הרפואה, שוב ראיתי את אותו אדם מהלך בלובי בזריות ובמהירות. משוחח בתלפון, רוקן, נעמד באחת, וממשיך להלך. בקיצור, אדם בריא לחלוטין. לא הבנתי מה עושה אדם כזה בבית החולים. **נעבור** ימים מספר, שבת לבקר את החייל הפצוע, שביקש ממני להסיעו עם כסא הגלגלים אל גינת בית החולים פרחים, דשא ירוק ועלי שלכת הטיבו על מצב רוחו של החייל שלהך והתאושש. והנה, באחת מפינות החמד של הגן, על פספל עץ, ישב אותו אדם והביט בנו. הוא התעניין בכנות לשלום החייל שהובלתי בכסא הגלגלים, ולאחר שיחה קצרה שאלתיו בעדינות, מדוע הוא זקוק לשהות בכותלי בית החולים, ב"ה הגן נראה בריא כאחד האדם. מה לך פה? שאלתי אותו.

אנחה עמוקה נפלטה מקרבו של האיש ובסיומה הפטיר לעברי: רבאיי, אני חייל עייף. הוא דווקא עשה רושם של בחור עם דעה צלולה, אבל לעולם אי אפשר לדעת, שח ראש הישיבה. חשבתי לסיים את השיחה, כאשר החייל החל להסביר. אני הגעתי לכאן, היישר מהקו הראשון של החזית. מיום ליום, התמעטו שורות חיילי הפלוגה שעמה נלחמתי. זה נהרג, רעהו נפצע, אחר נעדר, כך יום אחר יום. למרות האבדות והתמעטות החיילים, משימתנו נותרה כשהייתה בלא שקיבלנו תגבורת כלשהי. בעקבות כך, הלך וגבר הנטל והעול על כל אחד מהחיילים הנותרים. הדברים הגיעו לידי כך, שכל אחד מאיתנו היה צריך לעמוד על רגליו במשך עשרים שעות רצופות, וגם בארבע שעות השינה שנותרו, היינו צריכים לישון עם חגור מלא, בדריכות גבוהה. כך, שעה אחר שעה, יום אחר יום.

פעם אחת, המשיך החייל לספר "הגיע תורי להניח את ראשי על פיסת סלע ולתת תנומה לעפעפי הלאות. תוך שניות, שקעתי בשינה עמוקה. כעבור ארבע שעות, הגיעו חברי להעיר אותי, אך כל מאמציהם עלו בתוהו. צעקות, דחיפות, מים על הראש, ניגורים ופעולות נוספות לא השפיעו עלי. ישנתי כמו תינוק בעריסה. בכל אותו הזמן, נמשך הקרב סביבנו, אש תופת ניתכה מכל הכיוונים, וחברי מיהרו להזעיק צוות רפואי כדי לפנות אותי לבית החולים. כאן, הוברר לרופאים, כי כל מערכות גופי קיסו. הן לא עמדו בעומם. ישנתי מספר ימים רצופים, ומאז למרות שאני מתפקד כרגיל, כפי שראית, אני עדיין נתון במשמרת כדי לבלוק שחלילה לא נפגעה מערכת חיונית כלשהי. נפרדנו, סיפר ראש הישיבה, ואת הלחץ ששאבתי מאותו חייל, אני רוצה לפרוש בפניכם.

שבני ישראל הנמצאים על הארץ אומרים "קדושה" בשבת. אכן, במסכת סופרים (פרק כ' הלכה ז') נאמר: "כל יום שאין בו מוסף אין בו קדוש", וה"נחלת יעקב" (שם) מציין, כי הדברים עולים בקנה אחד עם דברי בעלי התוספות, שרק בשבת, וגם ביום טוב הנקרא שבת, נהגו לומר "קדושה".

מעיון בתשובות הגאונים ובחיבוריהם עולה, כי אין הכוונה לכך שבני ארץ ישראל אמרו "קדושה" בשבתות בלבד, אלא הכוונה היא ל"קדושה" הנאמרת בתפילת המוסף של שבתות וימים טובים, היינו, "נעריצך ונקדישך" לפי נוסח אשכנז ו"כתר" לפי נוסח ספרד (ראה ב"כתבי הגאונים" עמ' תקנ"ט), שבני בבל אמרוהו בכל תפילה מימות השבוע, ובני ארץ ישראל אמרוהו בשבתות ובימים טובים בלבד, כנהוג בימינו. אכן, לפי סידורו של רב עמרם גאון, קדושת "כתר" גם נאמרת בתפילת שחרית של כל יום מימות החול, כמנהג היהודים בני בבל בשעתם (ע"ע "נחל אשכול" על ספר האשכול לראב"ד הל' תפילה וק"ש).

כידוע, גם ב"קדושה" של ימות החול קיים הבדל בין נוסח ספרד לנוסח אשכנז. לפי נוסח ספרד יש לומר "כנועם שיח סוד שרפי קודש המשלשים לך קדושה", ואילו לפי נוסח אשכנז אומרים "נקדש את שמך בעולם, כשם שמקדישים אותו בשמי מרום". ההבדל בין שתי נוסחאות אלו, כותב הגאון הרוגוצ'ובי, בולט. שכן, לפי נוסח ספרד המתפלל **מקדש בעצמו את הקב"ה כפי שהמלאכים בעצמם מקדישים את שמו - "כנועם שיח סוד שרפי קודש"**, ואילו לפי נוסח אשכנז המתפלל אומר **"נקדש את שמך בעולם"**, ולאחר מכן הוא מציין את הקדושה הנאמרת על ידי המלאכים - **"כשם שמקדישים אותו בשמי מרום"**. היינו, המתפלל עצמו אינו מקדש את הקב"ה, אלא הוא מזכיר שהמלאכים, בשמי רום, מקדישים את הקב"ה.

מעתה, כותב הגאון בעל ה"צפנת פענח" (שו"ת ח"ב סי' ק"מ), דברי בעלי התוספות הנזכרים, שבני ישראל מקדישים את הקב"ה בשבת בלבד, עולים בקנה אחד עם נוסח אשכנז, המבדיל באופן בולט בין ה"קדושה" של יום חול ל"קדושה" הנאמרת בשבת. לעומת זאת, לפי נוסח ספרד, בני ישראל מקדישים בעצמם את הקב"ה הן בימות החול והן בשבת. [אמנם, גם לפי נוסח ספרד קיים חילוק שבשבת מקדישים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי מטה, יחד, מלבד החילוק הבולט של נוסח "כתר יתנו לך"].

דף לח/ב שתיים עשרה שעות הוי היום...

מתי יבוא המשיח?

בגמרתנו מתאר רבי יוחנן בר חנינא את מהלך היום השישי לבריאת העולם, שעה אחר שעה: "שעה ראשונה - הוצבר עפרו, שניה - נעשה גולם, שלישיית - נמתחו אבריו, רביעית - נזרקה בו נשמה, חמישית - עמד על רגליו, ששית - קרא שמות, שביעית נזדווגה לו חוה, שמינית - עלו למטה שנים וירדו ארבעה, תשיעית - נצטווה שלא לאכול מן האילן, עשירית - סרח, אחת עשרה - נידון, שתיים עשרה - נטרד והלך לו". טרם עיסוקנו בנושא זה, ראוי לצטט את דברי רבי יוסף חיים זצ"ל (שו"ת "תורה לשמה" סי' תק"ג), כי "אותם השעות של ששת ימי בראשית אינם שיעור שעות של ימים אלו אלא הם ארוכים וגדולים שיעור זמן גדול, כנודע". [ע"ע רמב"ן בראשית א/ג].

מדוע ארכה בריאת אדם הראשון 12 שעות? המהר"ל (בחיזושי אגדות כאן ובספרו "תפארת ישראל" פ' ט"ז), עוסק בהרחבה בנושאים אלו ומבאר, כי לא בכדי התפרשה בריאת האדם על פני כל היום, כדי לרמז שהאדם הוא עיקר הבריאה ותכליתה, ומכל הבחינות וההגדרות האדם כולל הכל. לפיכך, הוא גם נברא יחידי (לעיל לז/א) ועפרו נצבר מכל העולם (לח/ב). [ראה גם פ"י "בנין יהושע" על אבות דרבי נתן פ"א ה"ז].

בראשונים מבואר, כי ששת אלפים השנים שנקצבו לעולמנו הקט, מדודים ושקולים כנגד ששת ימי בראשית, וכל יום הוא כנגד יחידה אחת של אלף שנים, הנחשבים בעיני הקב"ה ליום אחד, ככתוב (תהילים ז/ז) "כי אלף שנים בעיניך כיום". הראשונים, בהם הרמב"ן, רבינו בחיי, הריקאנטי, ה"צידה לדרך" (בראשית ב/ג), וכן אחרונים רבים בהם, ה"אור החיים" הקדוש (ויקרא ו/ב) ועוד, עוסקים בהרחבה בהקבלת ימי קורות העולם לששת ימי הבריאה. בספר הבהיר (הובא בריקאנטי ח/ב) נאמר כי זהו פירוש הפסוק (בראשית ב/ג) "אשר ברא אלקים לעשות", היינו: במשך שנות קיום העולם ממשיכה העשייה, "לעשות", כל יום את אשר בכוחו ובסגולתו. בתוך דבריו כותב הרמב"ן, כי הגאולה תבוא באלף השישי המקביל ליום בריאת האדם [ראה שם ברמב"ן חישוב הקץ, ובשו"ת חתם סופר ח"ו סי' ס"א שתמה על דרך החישוב. ועיי' ב"מכתב מאלהיו" לרב דסלר זצ"ל ח"ב עמ' 150 ואילך].

מתי יבוא המשיח? יהודים מאמינים בני מאמינים הם, ואומרים בכל יום "אחכה לו בכל יום שיבוא". כידוע, יש זמן קצוב מראש, שהוא **המועד הסופי והאחרון** לביאת המשיח. הלוואי והיינו יודעים אימתי יחול קץ זה, אך גם אז לא היינו מוסמכים ורשאים לגלותו. הגאון מוילנא זצ"ל, בפירושו ל"ספרא דצניעותא" (פ"ה), גם עורך הקבלה בין שעותיו של היום השישי לבריאת העולם לשנות האלף הנוכחי, הלא הוא האלף השישי מששת אלפי השנים שנקצבו לעולמנו הקט, ולפי חשבוננו, כל יחידה בת ארבעים ואחת שנים ושמונה חודשים בקירוב, שקולה כנגד שעה אחת

פעמים רבות קראתי את דברי הרמח"ל האומר כי בלימוד התורה ישנה דרגה שבה הלומד מרגיש את עצמו כאנשי הצבא במערכותיהם. תמיד, ידעתי ושיננתי משפט זה, אך כאשר נתקלתי באותו "חייל עייף" כפי שהוא הגדיר את עצמו, הבנתי את פשר הדברים. על היהודי לחוש, כי לימוד התורה הוא המשימה הראשונה במעלה העומדת בפניו, וכך הוא יוכל להתמיד בלימודו למרות הקשיים והטרדות העלולים לצוץ בדרכו.

האמת, כי במידה זו ניתן גם להבחין לא פעם בשיעורי הדף היומי. כאשר אל השיעור מצטרף יהודי העמל קשות לפרנסתו במשך שעות היום, ולפנות ערב בסיום עבודתו המפרכת, בטרם יסור אל ביתו כדי לחלץ את עצמותיו, הרי הוא פוסע אל בית המדרש, כשבגדי מלאכתו עדיין עליו, מתיישב ליד השולחן, פותח את הגמרא בידיו המיובלות ובעיניים רעננות ומשתוקקת הוא לומד את הגמרא, שומע את דברי מגיד השיעור ומתמלא חיות.

אותו יהודי, כאשר הוא מתגבר על הלאות שאופפת אותו ועל העייפות שמתפקדה לעצום את עיניו, זוכה לכך כי כל עמלו וטרחתו מצטרפים גם הם לשכר הרב שהוא צובר לזכותו.

לומדי הדף היומי, המוסרים את נפשם בקביעות במשך ימים, חודשים ושנים, ללמוד דף אחר דף, פרק אחר פרק ומסכת אחר מסכת, וודאי שהזכות הגדולה הנגרמת מלימודם, נזקפת לזכות לעם ישראל. יהי רצון שזוכה בזכות לימוד התורה הקדושה לביאת משיח צדקנו, אמן.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לח/א נכנס יין יצא סוד

נכנס יין

רמז גדול יש במשפט המפורסם "נכנס יין יצא סוד" המובא בסוגייטנו, אמר הגר"א מוילנא זצ"ל. **סוד** ה' מוזכר בתנ"ך בהקשר לשלושה בלבד - יראים, ישרים, נביאים. (תהילים כה/ז) "סוד ה' ליראיו", (משלי ג/לב) "ואת ישרים סוד", (עמוס ג/ז) "גלה סודו אל עבדיו הנביאים".

נכנס יין, היינו: ישרים, יראים, נביאים, יצא סוד... ("קול אליהו").

דף לח/א אדם נברא בערב שבת

לכל בריותיו אשר ברא

הגמרא בסוגייטנו מבארת, שאדם הראשון נברא בערב שבת כדי שמזונו יהא מוכן לו מיד.

זה הוא שאנו אומרים "ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא". תחילה הכין מזון, ואחר כך ברא! ("מבוא שערים", ביאור לברהמ"ז).

דף לט/א מאזני צדק אבני צדק

מה יעשה השועל

בגמרא נזכרים שלושה ממשליו של רבי מאיר. אחד מהם מספר על שועל שהוריד בערמתו את הזאב לשאול תחתיו. השועל ירד בתוך דלי לבאר מים ולזאב שניצב על שפת הבאר הראה השועל את השתקפות הלבנה כאילו היא חתיכת גבינה משובחת והזמינו להנות מן הסעודה. אכן, הזאב התפתה, נכנס לדלי השני ובכך העלה את השועל מן הבאר, והזאב נותר בתחתית הבאר עם דמות הלבנה...

השועל, ערמומי הוא. האם לא עלה על דעתו, כי יתכן שהזאב יסרב להכנס איתו לדלי השני ואז יוותר השועל במעמקי הבור לנצח? מסביר המהרש"א, שהשועל חשב גם על אפשרות זו, והכין תוכנית חילוץ מקורית, בה הוא הטיל אבן, הכבידה ממשקל גופו, לכל אחד מן הדליים. לו היה הזאב מסרב לרדת לבאר, היה השועל משליך את האבן שלצידו, והאבן

משעות היום השישי, וכתב, "מכאן תדע קץ הגאולה, כשהוא "בעתה" ח"ו, כשלא יהיו זכאים שהוא הקץ האחרון, ומשביע אני את הקורא בה' אלוקי ישראל שלא יגלה זה".

ונסיים בציטוט מן הספר "שלשלת הקבלה" (עיי' בהגהות הרב מרגליות על שו"ת מן השמים סי' ע"ב) המספר, כי חכם בשם רבינו אברהם עשה "שאלת חלום" על קץ הקיצין "ומה נעימה ושנונה התשובה שקיבל רבינו אברהם, שגם הוא עשה על זה שאלת חלום, והשיבו לו בצחות לשון הכתוב (שמות ו/כב): מי - שאל ואל - צפן וסתרי..."

דף לח/ב משתעי קרא הכי

לדבר על עצמך בלשון נסתר

גמרתנו מספרת על מין אחד שאמר לרבי ישמעאל ברבי יוסי, כי מהפסוק (בראשית יט/כד) "וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת ה'", ניתן להוכיח, כי שתי רשויות משמשות יחד, שכן, מאחר שבתחילת הפסוק כבר נאמר "וה' המטיר על סדם", ברור, איפוא, שהגפרית והאש הם "מאת ה'", ויש לכתוב "גפרית ואש מאתו"? אך כובס שנכח במקום השיבו כי גם במקומות נוספים מצויות מטבעות לשון מעין אלו, כגון אצל למך שפנה אל נשיו ואמר להן (בראשית ד/כג) "עדה וצלה שמען קולי, נשי למך האזנה אמרתי". לכאורה, היה עליו לומר נשיי האזנה אמרתי, ולא נשי למך, שהרי הוא, למך, הדובר אליהן. הרי לנו, כי הדובר יכול להתייחס לעצמו בלשון המשתמעת כאילו הוא מדבר על אדם אחר.

הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל, מציין את דברי סוגייתנו בהתייחסו לשאלה מעניינת שהוגשה לעיונו (שו"ת "רב פעלים" ח"ב אה"ע סי' י"ט), אודות אדם שהופיע ובידו גט עבור אשה פלונית ו"שטר הרשאה" הנלווה אליו. "שטר הרשאה" הוא שטר, בו שני עדים מעידים כי הבעל מינה שליח זה להולכת הגט לאשתו וכן מצויין בו מי הם העדים שחתומים על הגט]. במקרה שהוגש לפני ה"בן איש חי", עדי הרשאה היו אותם העדים שהיו חתומים על הגט, ולפיכך, היה עליהם לכתוב, "והעדים שחתומים על הגט, אנחנו הם", אולם, הם כתבו את שמותיהם "יצחק בן שמעון" וכדומה, כאילו מדובר באנשים אחרים, מבלי לציין, כי הם הם העדים. מכל מקום, בעל ה"בן איש חי" הכשיר את הגט, כמבואר בסוגייתנו, שאדם יכול להתייחס אל עצמו כאל אדם אחר.

בתשובתו הוא מציינ, כי גם כאשר נתבונן בלשון הברכות אותן תקנו חז"ל נבחין בתופעה דומה: "ברוך אתה... קידשנו", היינו, מעבר מלשון נוכח ללשון נסתר [ראוי לציין, שרבותינו הראשונים כבר ביארו שינוי זה בנוסח הברכה. עיי' רמב"ן עה"ת שמות טו/כו, וברבינו בחיי וברקנטי. וע"ע בנפש החיים שער ב' פ"ג ופ"ד].

הכבידה שבדלי השני היתה גורמת לדלי העליון לשקוע אל תוך הבור ולהרים אותו אל על...

דף לט/א אבות יאכלו בוסר ושני בנים תקהינה

מדוע הבן סובל...

בגמרא נאמר, כי רבי מאיר היה דורש "משלי שועלים", ואחד מהם נסוב על הפסוק (יחזקאל יח/ב) "אבות יאכלו בסר ושני הבנים תקהינה". ברש"י מובא נוסח אחד של אותו משל, אך בתשובות הגאונים מובא בשם רב האי גאון נוסח שונה מעט:

מעשה בשועל שבא אריה לאוכלו. אמר לו השועל: מה לך אצל כחוש כמוני, בא ואראך אדם בעל בשר, ממנו תאכל תשבוע ותותיר. אמר לו האריה: מתיירא אנוכי שאענש. ענהו השועל: לא אתה תענש ולא בנך, כי אם בן בנך; עתה תאכל ועד אז יעבור זמן רב... נתפתה הארי וזינק לעבר אותו אדם, אלא שבור נסתר היה בינו ובין האדם - והאריה נפל לתוכו מבלי יכולת לצאת.

בא השועל, עמד על שפת הבור והציץ פנימה. אמר לו האריה: הלא אמרת כי רק נכדי יענש ולא אני! ענהו השועל: אמת, נענש אתה עתה לא עבור מעשה זה, אלא עבור מעשה דומה שעשה סבך...

זהו, איפוא, ביאור הפסוק (שמות ז/ד) "פוקד עון אבות על בנים" - כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם. מדוע אשמים הם בעון אבותיהם? - כי עוברים הם באותן עבירות, אף כי יודעים הם שבניהם יענשו עליהן. מידה כנגד מידה נענשים הם בעון אבותיהם... ("פרדס יוסף").

דף מ/ב אדם טועה משהו

אדם טועה שלוש שעות...

איש אחד התייצב לפני ה"נודע ביהודה", וביקש להרצות לפניו מדברי תורתו. לא היו לדבריו שום בית אחיזה, ולא היו אלא גיבובים בעלמא. **לכסטיים**, שאל את ה"נודע ביהודה" לדעתו. ענה לו: "דברין הם שלא כרבי מאיר ושלא כרבי יהודה". **התפלא אותו** אדם מאד, מאחר שבדבריו לא הזכיר ולו פעם אחת דבר מדברי תנאים אלו, אך ה"נודע ביהודה" הסביר לו: המשנה בפסחים (פ"א מ"ד) מציינת את מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה, אם אדם טועה שעה או שתיים. אבל אתה טועה בדברך זה שלש שעות...

לעילוי נשמת

מרת **מלכה קרופניק** ע"ה

ב"ר משה ז"ל נלב"ע א' באלול תשי"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידו הר"ר **אריה ישראל שכטר** שיחי'

לעילוי נשמת

ר' **אפרים אהרונוף** ז"ל

בן מרת מיכל ע"ה נלב"ע ל' באב תשי"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **משה חיים הכהן** ז"ל

ב"ר יוסף אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט באב תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **אביגדור יהודה כהן** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אלתר רוזנבוים** ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע א' באלול תשס"ט

מרת **שרה יהודית רוזנבוים** ע"ה

ב"ר חיים שמעון זומר ז"ל נלב"ע ב' באלול תשכ"ח

מרת **חיה רחל הבר** ע"ה

ב"ר דוד צבי ז"ל נלב"ע ג' בתשרי תנצב"ה

הונצחו ע"י משפחות הבר ורוזנבוים שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין וסלי** ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז באב תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

